ГОДИНА XXIV. На Цетињу, у суботу 16 септембра 1895. БРОЈ 38.

Излази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на годину 4 ф., на по године 2 ф., на четврт године 1 ф.

За АУСТРО-УГАРСКУ, БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на годину 6 ф. на по године 3. ф. на четврт године 1 ф. 50 новч.

За све остале земље годишње 20 фран. у злату, на по године 10 фран., на четврт год. 5 фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се поштанском упутницом непосредно администрацији „Гл. Црног." на Цетиње, или отправништвима новина на коју драго пошту; а коме је наручније, може се претплатити код г. *Пера Рамадановића*, књаж. црн. агента у Котору. Дописи се шиљу уредништву Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се, по простору који заузму на петита 7, новчића од реда за први пут, а за сваки даљи пут по 5 новчића. За огласе веће и на дуже вријеме попуштa се.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

ЦЕТИЊЕ, 15 септембра.

Послије великијех војенијех маневра у Француској и Њемачкој, које су дале повода разнијем тумачењима јевропском новинарству, посјета њемачког канцелара Хохенлоа у Петрограду и кнеза Лобанова у Француској озбиљно занимају политички свијет. Рекло се, да је кнез Хохенлое путовао у Русију на добра своје жене, па да је учтивост захтјевала да сврати и у Петроград; а кнез Лобанов, да је пошао на купање. Како се у овом часу ове цијели путовања руководитеља руске и њемачке политике не могу узети за готов новац, стало се нагађати како је коме угодније. Међу тијем нагађањима најкарактеристичнија су ова: да је кнез Хохенлое одио у Петроград, да умири Цара Николу односно састанка у Штетину аустро-угарског Цара са њемачкијем; а да је кнез Лобанов похитао у Француску да умири духове односно посјете кнеза Хохенлоа у Петрограду!

Што су се на овијем састанцима разговарали и договарали њемачки са рускијем, и руски са француским дипломатима наравно не може се знати; али да су се састајали, то је факт; као што се може тврдити, да се на овијем састанцима, у овом часу, у ком виси толико међународнијех питања, нијесу питали само за лијено здравље. Факт је, да је дипломација велесила у покрету. у пуној акцији, што одавна није била; а више ништа не можемо знати, него само нагађати.

Толико се још може надоставити, да се руско-француски савез све чвршће открива; и са свијем тијем Њемачка тежи, да Русији што боље угоди; а у томе је најбоља гаранција мирног развоја догађаја, што предстоје.

У Бугарској сада влада мир; али веле петроградске „Новости" — у Бугарској се догађају државни преврати непримјетно, изненада. Изненада је Стамбулов дао оставку, и изненада је био убијен. А тијем догађајима је предходила јака агитација, али сасвијем непримјетна. Таква се агитација и и сада у Бугарској развија, и нико не зна, што ће из ње изаћи, али је извјесно, да неће проћи без озбиљнијех посљедица. У Бугарској нема данас јаке руке, која би могла догађајима управљати. Од једном су се подигла стара. заборављена питања, и ускреле су нове паде. На влади је слабо министарство, које се стара, да схвати струје времена и да се по њима влада. Ауторитет Принца Фердинанда још је више пао усљед неспоразума са његовијем покровитељима. Опозиција уз то све више расте противу њега. Неуспјех Македонског покрета још је више компромитирао Принца и његово министарство. Неопредјељени резултати мисије Митрополита Климента још су више изазвали врење умова. Овако мутно стање не може дуго трајати.

За Бугарску као и за Србију — настављају „Новости" — остају само два пута: или с Русијом, или против ње. Средњега пута нема, нити може бити. Бугарска при Стамбулову била је против Русије. Сада изгледа, да је дошла до мисли. да се без Русије не може. Она је учинила корак к зближењу, али се ограничила само на саме ријечи. Када овијем ријечима узслиједе дјела, руско-бугарско зближење остварће се постепено, непримјетно. За сада не видимо тијех дјела, и не знамо имајући Бугари довољно снажне воље, да се ослободе од својих погрјешака и да их загладе. Што се тиче Русије она може чекати. Неки бугарски политичари, ослањајући се на срдачни дочек бугарске депутације у Петрограду, били су уобразили, да руска влада сама тежи зближењу са Бугарском. Но то је заблуда — и чим се прије Бугари од ње опросте, биће боље за њих.

Тако петроградски лист о положају у Бугарској.

Јерменско питање опет се отеже. Узрок је овоме отезању — веле петроградске „Новости" — мирољубље трију велесила, интриге тројног савеза, и извијање Порте. Тројни је савез официјално изјавио, да га се не тиче јерменско питање; а у самој ствари стојао је на пут потајно акцији Русије, Инглеске и Француске. Та дволичност тројног савеза потицала је Порту, да отеже са реформама у Јерменској. У обећавању. у одуговлачењу и нечињењу ништа Порта је велика вјештакиња. Она је три пута одговарала великијем државама, и сваки пут је одговор био незадовољавајући. Посљедњи пут је пристала на неке тачке предлога великијех држава, али је одбила њихове преставнике у контроли. Руски и француски посланици узели су на знање тај одговор, али се не зна што мисли Инглеска. Отуда јерменско питање налази се у критичком положају, а скорашња нова насиља у Јерменској дају још више узнемиравајући карактер јерменском питању. Инглеска штампа консервативна као и либерална све више нападају Турску. Али влада лорда Сализберија још не слиједи савјете јавног мњења инглеског. Влада још жели да дјелује у јерменском питању сагласно са Русијом и Француском. Отуда слиједи, да даљи развој јерменског питања зависи од тога, како ће примити одговор Портин у Петрограду и у Паризу. Ово ће се питање рјешити само ако велике државе добију право контроле над реформама у Јерменској. Ту циљеј ће велике државе постигнути мирнијем путем само ако уздјелују сагласно и енергично. Русија и Француска треба да пазе на сваки корак Инглеске. Јерменско питање не може бити монополом Инглеске. Најповољнији излазак из данашњег положаја био би, да Порта добровољно прими предлог великијех држава.

Тако мисли петроградски лист о јерменском питању.

ПРЕГЛЕД ЛИСТОВА.

Новосадски „Браник" доноси шљедећи чланак:

Прије недолико дана изашао је један телеграм из Ватикана, да је папа поставио за свог легата у пословима сједињења цркава познатог арцибискупа сарајевског Штадлера. Прије тога радила је у Ватикану једна комисија, и забављала се с тим питањем, како да се изведе „присједињење цркава." За овим послом папа је издао познату енциклилу и сад је дошло именовање Штадлерово. Из Рима се дакле живо ради на унији.

Несретне радње римске пропаганде, која је у нас озлоглашена под именом „унија" ево се опет понавља. Опет се истиче унија, која је сваком Србину омрзла. Колико је српски народ патио, шта је све претрпио због уније?! Кожа се човјеку јежи, кад чита описе оних страхота, које су везане с унијом. Српски свештеници су мучени, батинани и вјешани зато што су били вјерни својој заклетви, српски сељаци су силом натјеривани, да своју праћедовску вјеру напусте, српске цркве су ружене, српски манастири пљачкани, а све у славу "јединства црквеног." Никад ваљда није толико злоупотребе чињено с именом Исусовим, као при оном послу, кад су поклоници Рима, везани с бечким служитељима, нападали свето православље. Шта је народ издржао због уније само у Хрватској и Славонији? Више од сто год. народ је у оним годинама страховао, да ће му се вјера унуштити.

Али није српски народ трпио само од оног времена, од како је под патријархом Чарнојевићем прешао у ове крајеве. Познато је, да је Срба било у Бачкој, Сријему и Банату и до преласка Чарнојевића, те је римокатоличка пропаганда и под Турцима знала, да шири своја крила и већ је вјерска свијест почела у оним крајевима да трне, каа је патријарх Чарнојевић с народом дошао овамо, овде организирао православну цркву и тако Србе старосједиоце спасао од очевидне пропасти.

Унија је увијек српском народу о глави радила. Бечки државници знали су, ако унија успје, да ће народна свијест међу Србима пасти и да ће Срби бити „мирне овчице," које се могу лако покретати. Не треба да идемо далеко, видимо на Хрватима, колико им је римокатоличка црква, која је по свом начелу општа, убила народни дух, да се једва у овом вијеку дигао. Не би било оног јуначког духа међу Србима, не би било толико отпорне снаге, да је унија могла успјети у српској држави или доцније под Турцима. Само онај свештеник, који је у једној руци држао мач, а у другој крст, могао је српски народ повести срећнијој будућности; само народна црква могла је одњеговати оне соколове, који су до љепших дана сачували аманет косовски. Бистро врело народне поезије не може тамо натапати народни дух, гдје се учи равнодушност према народним идеалима. Православље, које се умјело приљубити уз народ, те тиме створити народну цркву, једино могло је пружити утјехе биједноме сужнику. Она црква, која је међу свеце уврстила Стевана Немању, св. Саву, Стевана Дечанског, кнез Лазара, така црква могла је сачувати оно сјеме, из којег ће некад ићи народна слобода.

Разумљиво је, да су бечки власници на ту цркву пријеко гледали, а римска курија и онако није никад мировала, те се почело радити на томе, да се српски народ преведе римској столици.

Но фала жилавости и издржљивости српског народа, тај посао није успио ни онда, кад је још дубок мрак владао по свијету, те су ноћне птице лако могле лећети.

Али ако се унија као нека авет јављала у прошломе и у почетку овога вијека, срамота је за данашње вријеме, да римска столица хоће и сад да отима туђе овце и да има римокатоличких архијереја, који живе у нашој средини и који се примају таког братоубилачког посла.

Ми смо увјерени, да ће и овај покушај остати узалудан. Православни Словени неће унију с римокатоличком црквом. Они неће да напусте учење, које су примили од својих старих и неће никад признати примат папин, који се противи учењу православне цркве. Па ипак овај покушај има неких својих опасности.

Папин је легат Штадлер, фанатичан римски поп, који мрзи све оне, који неће да целивају папину папучу. Тај ће поп зацијело тјерати недостојну игру у Босни у Херцеговини, те ће потајно ударити на православну цркву. Православни архијереји у Босни и Херцеговини морају бити нарочито на опрезу, да им се вук не довуче до стада. У нашим крајевима „папин легат" неће успјети, али у Босни и Херцеговини може Штадлер правити неприлике, јер тамо римска пропаганда одавно ради.

Окајте се ви нас православних. Шта нам се натурујете, кад ми не требамо папу за спасење душа наших. А ако те ревносне слуге Рима хоће да раде за Христову славу, сво им Азије и Африке, те ће доста наћи посла.

Ми ћемо бити срећни, блажени и задовољни и без уније, због које је наш народ толику крв пролио. Ми нећемо прогазити оне свете гробове, у којима леже мученици за православље. Нека је унија далеко лијена кућа; ми се од ње клонимо као од чуме!

Књижевност, умјетност и просвјета.

(**Нове књиге.**) Примили смо:

Међународно Право. У односима Јужних Словена од дра Мил. Р. Весића. У Београду, штампарија Краљевине Србије, 1895.

Г. Весић превео је дјело Ернеста Писа „Поријекло међународног права," па је уз тај превод додао и ову своју радњу, коју је и на по се одштампао, у њој се излажу међународни односи поглавито старе српске државе и Дубровника. Г. Весић је и овијем својим радом задужио српску науку, и пружио нам књижицу, која се с наслађом чита.

Spor izmedju Srba i Hrvata. Ild Bogdanov. U Zadru, izdanje štamparije S. Artale. 1895. Cijena 35 novčića.

У овој књижици наодимо сљедеће чланке: 1. Српско-Хрватско питање — замашно питање. 2. Парадокси. 3. Наши просвјетитељи. 4. Бошњаштво. 5. Српско-Хрватско питање — психолошко питање. 6. Компаративна штудија. 7. Треће становиште.

Писац посвећује своју књижицу проф. Миловановићу, писцу оне важне расправе „Срби и Хрвати", о којој је била ријеч у овом листу.

Одликује се мирнијем достојанствијем тоном, само списи овакве нарави више би успјеха постигли, кад би мјесто псеудонима носили име нишчево. Мана јој је главна, што превиђа захтјеве великог начела народности који данас влада.

На сваки начин, заслужује да се прочита већ с тога, што стишава страсти завађене браће.

Пръведени стихотворения отъ Д. К. Поповъ. София. Печатница на Ив. Г. Говедаровъ и С—іе. 1895.

Највише простора заузимљу руски пјесници, па долазе српски, инглески, и разни.

Српско пјесништво заступају овијем редом: Ђуро Јакшић, Војислав Илић, Никола I, Бранко Радичевић и Змај-Јован Јовановић.

Збирка је дебела 168 страница а цијена јој је 1.50 л.

(**Стогодишњица срп. вел. гимназије, срп. правосл. богословије и патријаршког благодијејања у Срем. Карловцима.**) „Бранково Коло" доноси: Дана 3 августа 1891 навршила је српска православна велика гимназија, а 1 фебруара 1894 и српска православна богословија, па за њом и патријаршко благодијејаније у Срем. Карловцима пуну прву стотину година, како живе. У таким приликама и већи се народи радо сјећају таких установа и њихових добротвора, те свечаним начином дају израза својој радости и признају значај истих. Да и српски народ прославу приреди на начин, којим би се не само пијетет садашњег нараштаја манифестовао, него и потоњим кољенима оставио видљив и трајан знак захвалности нашега народа према родољубивим оснивачима ових завода, образовао се још 7 (19) фебр. 1893 под заштитом Његове Светости Преузвишеног Господина Георгија Бранковића архијепископа митрополита карловачког и патријарха српског из грађанства карловачког, а у споразуму са професорским зборовима исте гимназије и богословије и њиховим претпостављеним властима у Карловцима, одбор, који се, имајући у виду, колико су добра та три завода за ово сто година донијели Домовини, Православљу и Српству, обратио прогласом исте године на цијели српски народ с молбом, да прославом увелича стогодишњи спомен њихов, у увјерењу, да ће та родољубива замисао његова наћи потпуна одјека у грудима благодарног Српства. До 1 јулија о. г. стигло је прилога 5911 фор, 85 новч. (Сам Патријарх Ђ.

Св. г. Георгије Бранковић приложио је 1000 фор.) — У кратком вијеку нашег културног преображаја, — јер вјековима потиштени српски народ једва да нешто више од сто година смије да урачуна, што проводи живот у приликама, прикладним мирном просвјетном раду, — ово је мал' те не јединствена прилика, како може да наброји стотину година трима својима заводима, који служе чисто културном и религиозном образовању народном. И ако ни гимназија ни богословија у првим својим почецима нијесу биле, а ни могле бити, ни по унутарњем устројству, ни по спољашњем угледу свом, на оној висини, на којој су (хвала њиховим врховним управама и новим и родољубивим добротворима, особито блажене памети патријарху Герману Анђелићу и његовом брату Стевану као и свијесном Народно-црквеном Сабору!) данас, ипак ко да не увиди велики значај тих завода по овострано Српство особито у прве године њихова живота, кад су они, у православну цркву, били, и ако скромне, али једине свијетле луче, одакле је падала свјетлост умља и знања у сиромашни, тада по готову запуштени народ српски? Има ли краја, гдје год српски народ живи, а особито у земљама аустро-угарске монархије, камо добротворни зраци тих луча нијесу допирали? Треба ли спомињати, колико је гимназија, колико ли богословија карловачка образовала и за образовање спремила интелигенције српскоме народу, без које би народ остао умно сироче? Треба ли спомињати, колико је патријаршко благодјејаније, основано уза та два просвјетна завода, отхранило српске даровите сиротиње, а без које они зацијело не би били то што су? Нема тога Србина, који не би био потпуно свјестан о овоме значају и благодатном утицају ових завода на културни и религиозни развитак цијелога српског народа из свију крајева, гдје Србин живи. С тога је одбор имао на срцу, те метнуо на срце и свима старијим и млађим питомцима тих завода, да не пропусте ту прилику, него да се с пијететом и благодарношћу сјете и родољуба, који су или морално или материјално засновали и одржали до данас ове тако нам потребне ступове нашега културнога живота?! С прославом прве стогодишњице тих завода истичу се у првом реду имена двојице родољубивих Срба, који су ударили темељ гимназији, богословији и благодјејанију у Карловцима, а то су блажене спомене митрополит српски Стеван Стратимировић и грађанин карловачки Димитрије Анастасијевић Сабов. Тако се одбор прије двије године у првом реду обратио њиховим бившим питомцима и оним сународницима наставницима у тим заводима, с позивом, да новчаним прилозима омогуће, да се у прославу стогодишњице ових завода приреди овдје у Карловцима народна светковина, и да се митрополиту Стивану Стратимировићу и грађанину карловачкому Димитрију Анастасијевићу Сабову, а поред њих и другим добротворима српске православне велике гимназије, српске православне богословије и патријаршкога благодјејанија у Карловцима подигну према нашим српским приликама скромни, али достојни споменици. Како је прилога до данас стигло мало, да би се могла обавити и прослава и данас и већ подићи споменици, но како је ево довршен и патријаршки двор, за чим се чекало, да се прослава одржи, то је прослава стогодишњице одређена на дан св. Димитрија, када ће се осветити и дворска капела, а подизање се споменика одлаже до неизвјесног времена. Одбор је у велике отпочео свој посао и иде за тим, да прослава буде, колико је могуће, величанствена. У добри час!

(**О постанку Текелијина завода**.) „Бранково Коло“ доноси сљедећу биљешку: Аца Бојић, син некадањег проте Бојића из Осјека, познат је већ од више десетину година у нашим крајевима као врло вјешти имитатор туђега гласа и туђих манира, тако да се, кад у друштву имитује говор какве познате личности, сваки се диви тој вјештини и вјерности. Тај Аца Бојић причао је једном приликом о постанку Текелијанума по причању свога оца ево ово:

У Пешти живио је врло имућан и добро образован трговац Србин Миша Јовановић. Он се бјеше оженио из уважене породице Станковића у Будиму и добио мираза 190.000 фор. Послије краткога времена а још за живота свога основао је Миша Јовановић закладу од 12.000 фор. и дао је српској прав. општини пештанској с наредбом, да се та главница има оставити под каматом дотле, док се не удвостручи, па онда да се отуда издржава српски учитељ и црквењак у Пешти, а уједно да се отуд додаје на плату свештенику пештанском. Исти Јовановић је осим тога дао магистрату пештанском извјесну своту у сиротињски фонд, те с тога није дијелио просјацима него их упућивао на магистрат гдје је он за њих оставио потпоре.

Једнога дана у средини тридесетих година изненадно дође Миши Јовановићу у посјету Сава Текелија. Јовановић се зачуди тако отмјеном госту, екселенцији и уваженом Србину Сави. Сава му рече, да има с њиме разговора, и замоли га, да пође с њим у шетњу. Пођу шетати крај Дунава, Текелија ћути, ништа не говори, Миша чека и чека, да чује, шта жели Сава Текелија од њега, али Сава шеће и озбиљно ћути. Напослетку ће га Јовановић нестрпљиво запитати:

— Екселенцијо, ви сте ми изволјели рећи, да имате са мном нека разговора.

Сава Текелија застаде и рећи ће озбиљно:

— Пријатељ-Мишо, ви сте мене осрамотили!

— Шта за Бога! А како то, молим вас? одговори упрепашћени Миша.

Текелија извади из џепа једно писмо, покаже га Јовановићу и рече:

— Ево видите писмо од Лукијана Мушицкога. Он мене овде назива добротвором народним и честита ми, а ја нисам ништа учинио. Ви као обичан трговац ево већ двадесет година, како сте основали вашу закладу, а Мушицки мене назива добротвором. Но ја овај прекор Мушицког не мосу подносити, него ћу да поправим, што сам пропустио.

За тим Сава оде и одмах послије тога купи за 70.000 фор. ону кућу у улици зеленог дрвета у Пешти, те оснује свој завод, који је до данас на пут извео и усрећио толике синове српске, а народу српском поклонио толике умне раднике и пријатеље.

(**Свети Краљ**.) Биоградски „Мир“ доноси опис Софије, бугарске престонице, из кога вадимо сљедеће:

Не далеко од двора кнежева, у средини Софије, као украс градски стоји лијепа, доста велика црква са три велика кубета у једном правцу, и два мања на сјеверном и јужном крају над препратом, и у оба ова кубета види те по једно звоно. Са свих страна око ове цркве слободан је простор, те црква тим добија импозантнији облик. То цркву Бугари зову: Свети Краљ, а онај слободни простор: плошчад свети Краљ.

Знате ли ко је тај свети Краљ? То је наш Краљ Милутин. Ова је црква његова задужбина; у њој сада лежи тијело нашега светитеља Краља Милутина у лијепом ћивоту пред престоном иконом Богородичином. Кад сам ушао у ову цркву и видио свете мошти Краља Милутина, осјећао сам у себи нешто, што не умијем овдје испричати. Готов сам био да плачам, кад се сјетих Србије Милутинове, славе у величине његове, јачине и богатства ондашње српске државе и т. д. и т. д. па све то сравних са садашњим стањем раздробљенога Српства!

То је најљепша црква православна у Софији. У њој се служе службе редовно. У њу долази и сам кнез Фердинанд Кобург, католик, о општенародним празницима, јер је то Саборна црква. Бугари јако поштују ову цркву и светога Краља, који у њој почива. Кад је један митрополит софијски наредио био, те је тијело св. Краља премјештено испред олтара у један задњи крај средине храма, Бугари су демонстративно гомилама ушли у храм и својеручно препријели свете мошти Краљеве на пређашње мјесто. Од тога времена није смио нико дирати Краљев ћивот. Ово је најљепши доказ, како је уважен свети Краљ Милутин и како се поштују свете моћи његове. На дан славе Краља Милутина служи се служба из нашега Србљака. То ми је причао један митрополит бугарски, с којим сам се у Софији познао.

Посматрајући храм светога Краља утврђивао сам се у старом свом мишљењу, да су наши владаоци из средњега вијека врло добро схватили важност вјере православне и да су са дубоко смишљеним планом градили свете храмове по свима дјеловима Српства, као да су предвиђали црну судбу, која је српски народ доцније у црно завила. Зар има новаца, којима би се могла исплатити ова српска задужбина на овом мјесту гдје је? Ко би могао вјештачки улити у народ оно поштовање, које ужива свети Краљ Милутин? — Ово треба да буде важна тема за размишљање свима онима, који желе добро свом народу а раде и живе противно прописима православне вјере.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

Г. Драг. Н. Ланчевић написао је у биоградском „Тежаку“ ред врло корисних привредних напомена, од којих доносимо сљедеће, које сматрамо умјесније за наше читаоце:

(Свршетак.)

38 Старајмо се радом да нам се земља не упарложи; ђубрењем да нам се не исцрпи. „У Хини, гдје народ од десет хиљада година обрађује земљу, нема парлога. Хинези не знају, шта је упарложена, исисана земља, јер јој снагу иза сваке жетве надокнађавају гнојењем.“

39. Подижимо угледна добра на све стране, јер нас у томе погледу и сама Турска престиже. „Да би се увећало богаство земље научним развијањем земљорадње, Султан је прије неколико година наредио да се оснују имања и добра угледна по областима царства.“

40. Голубије и кокошње ђубре, најбоље је ђубре, с тога би требало марљиво га прикупљати. Рецимо да имамо само пет кокошака. Једна једина кокошка даје преко 8 до 10 килограма ђубрета. Дакле пет њих, дају скоро 50 килограма. И то како ђубре! У њему има највише азота, фосфорне киселине, калија тако важних твари, које су за пораст биља врло нужне. Испод сједала треба метнути једну даску, на ову даску посути суве земље, пјеска или најбоље пепела, па свако јутро изручити на одређено мјесто, али под кров да га киша не плаче, и ту га чувати до употребе. Овако с пепелом измијешано кокошије ђубре, неисказано је добро за ђубрење неврћа, нарочито с прољећа. На ону леју, на коју мислимо да расадимо разно зеље (купус, кељ, карфиол, спанаћ, салату итд.) ми ћемо с прољећа, чим вријеме допусти да можемо земљу обрађивати, то, с пепелом помијешано кокошије ђубре, растурити и са земљом помијешати. Милина ће бити погледати, како ће на тој леји поменуто зеље да напредује.

41. Уништавајте гусјенице и лептирове, који се у масама појаве на воћу, те га могу упропастити. Гусјенице ћете уништити тако: ако под воћом запалите сумпора. Оне ће онда попадати, а ви их погазите, пћукајте живину, да их поједе. Лептирове можете уклонити, ако воћу наложите ватру у воћњаку. Лептирови ће онда налетити на ватру и спалити се. — Ово је нужно да се врши по свима воћњацима, да не би из једног у други гусјенице и лептирови прелазили.

42. Заливањем млаком водом врло добро утиче на зелен, цвијеће, шибље, и дрвеће. Тим начином убрзава се сазријевање плодова и потпомаже развијање зелени и поврћа; при том, све што се залива млаком водом, много више роди по иначе.

43. Да кокошке боље несе, потребно је да у храни имају што више кречних материја. Доказато је искуством, да тих материја има у довољној мјери у свињским костима и да. кокоши, које се хране њима, боље несе. С тога, треба свињске кости тако иситнити, да их могу кокоши јести, па их кокошима давати у мећи.

44. Пепео је врло добро ђубре, а нарочито за ливаде. На мјестима, гдје ни једног бокорчића дјетелине није било, изчара је пепео тако, као да си дјетелину посијао, а не пепео просуо. Пепео подводну ливаду исушује а суву поправља. За то, не бацајте пепео, већ га за ђубрење ливаде остављајте.

45. Ми сваке године издајемо по неколико хиљада динара за коње које купујемо у Мађарској, а који су праве раге; не заузимамо се да у земљи подигнемо коњарство, те да и потребе своје подмиримо, и опет да можемо нешто издвојити и продати. А шта ради Инглеска? Она је 1888 године продала 12.880 грла

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.“

О ВАЖНОСТИ ВЕЛИКЕ СИБИРСКЕ ЖЕЉЕЗНИЦЕ.

Из „Трговинског Гласника“

Прави Сибир састоји се: из западног Сибира, у који улазе тоболска и томска губернија, и има 2,700.000 становника, од којих су 92% емигранти из јевропске Русије; источни Сибир, у који улазе јенисејска и иркуцка губернија, и има 900.000 становника, од којих су 77% емигранти.

Ове четири губерније образује прави Сибир, то јест дио овога предјела, кога је дефинитивно савладала руска колонизација. Други су предјели: јакутска област, амурска област и поморски приједио (приспорскаја област). У киргизским степама има 3 милијуна становника, од којих су $^2/_3$ урођеници; руска колонизација врло је продрла у тим предјелима, који су готово искључиво настањени урођеничким племенима а од којих је један дио сасвим ненасељен.

Сибир заузима огромну површину од 250.000 географских квадратних миља, која је 25 пута већа од Њемачке а два пут и по већа од јевропске Русије.

Ако се та површина упореди са садањим становништвом ($6^1/_2$ милијуна), мора се мислити, да је Сибир позван да прими још доста милијуна становника; вјековима. Русија ће моћи шиљати у Сибир вишак свога становништва.

По несрећи, један дио Сибира остаће увијек ненасељен; то је сјеверни предјо. Изузимајући извјесне тачке, поглавито дуж ријека, гдје је колонизација већ продрла, велики простор, који се пружа од једне ријеке до друге састоји се из огромних бара или планинских предјела, у којима никаква култура није могућа; овај исти карактер налази се готово у цијем сјеверном предјелу, у средњем дијелу тоболске губерније, на сјеверу томске губерније и у већем дијелу Амура; то исто. важи за дредијо степа, гдје се налазе, изузимајући неколико тачака, сољане пустиње, ко је ће вјероватно остати увијек својина скитајућих киргиских племена. У цивилизовани дио Сибира улазе данас 4 губерније, које смо горе поменули (изузимајући њихов сјверни дио), готово сва Транс-Бајкалска и један мали дио степеског предјела. У овом посљедњем предјелу, пољопривреда је узела знатне сразмјере и образује главни извор прихода становништва. Право богатство Сибира то је његова црна земља названа Брем.

Сва будућност Сибира у њој се састоји. Може се дозволити, да се у Сибиру пожање сваке године, у средњу руку, 160 милијуна пуда жита; благодарећи напретку колонизације. производња поморског приједјела увећава се у знатним сразмјерама, и ван сваке је сумње, да ће у скоро ови предјели заузимати важан ранг међу пољопривредним земљама.

Шуме су у Сибиру огромне. Само у западном Сибиру државне шуме покривају површину од 110 милијуна десетина (једна десетина има 2400 квадратних сажења а 1 сажањ — 2,345 метара); у источном Сибиру, простор заузет шумом већи је, но он је једва испитан. Поморски амурски предио има такође у изобиљу шуме и даје велику различност (варијетет) скупоцијених есенција. У сјеверном предјелу, није риједко наћи на 10 на чак и на 100 врста (врста износи 1067 метара) на јеле, чији заплетени врхови не дозвољавају, да продре дневна свјетлост; њихова горостасна стабла, која су сасвим без грана, тако се састављају, да несмотрени, који у те шуме зађу, па и дивљач, залутају и не могу више наћи свој пут. Најискуснији ловци путују по тим шумама врло обазриво, и да не би изгубили свој пут, они засијеку стабла од дрвећа, које се на њиховом путу налази. Државни приход од ових шума незнатан је: 3500 рубаља у години 1891, у икурцкој губернији а 2300 рубаља у јенисејској губернији. У колико се тиче минералног богатства, Сибир је као што је познато, највеће благо јевропске Русије. Сибир има, осим рудне уралске производње, чија је вриједност процијењена на 20 до 25 милијуна металних рубаља и чија ће се важност увећати са конструкцијом велике жељезничке пруге, која ће му отворити нове изворе, златне, сребрне, гвоздене, бакарне, антрацитне, камено-угљене, графитске руде, сумпора, петролеума, камене соли и у изобиљу драгоцјеног камења.

Године 1891 у источном и у западном Сибиру извађено је за 1,680 пуда злата, 750 пуда сребра, 14.000 пуда олова, 13,000 пуда бакра; високе пећи произвеле су за 514.000 пуда ливеног гвожђа. Извађено је дрвеног угљена за 1200.000 пуда, незнатна цифра, ако се помисли на неисцрпиме мајдане каменог угља; фабрикација кокса достигла је 400.000 пуда а камена со 1,753.000 пуда у години 1891. Сва ова богатства, а да не говоримо о другим богатствима, доказују, да је Сибир приједио веома богат који очекује за развитак импулс споља; тај импулс даће нова сибирска пруга.

Избор правца, који ће та линија узети не може бити бољи; не само да ће она везати плодан дио западног Сибира, богате ишимске, барабаске и кулудинске степе, праве сибирске кошеве, са удаљеним усуријским предјелом, већ ће она проћи кроз сибирске предјеле, у којима има у изобиљу скупоцијених метала и довешће у везу велике базене сибирских ријека: Об, Јенисеј, Амур и један дио леског базена. Може се дакле с правом казати, да ће пруга која се има саградити, дати великог полета економском развитку земље и њеној производњи. Конструкција гвозденог пута на тако огромном одстојању изискиваће тако много гвожђа, да ће велики број фабрика имати рада. Ми морамо примијетити, да ма колика била производња уралских фабрика, она неће бити довољна, да подмири потребе нове пруге; и у ствари, гвожђе, у ркое своје високе цијене, неће моћи, да сноси преносне трошкове на великим одстојањима. Сибирска пруга имаће великог уплива на вађење злата. Пошто се та индустрија налази у врло тешким економским условима, она се развија само у мјестима, у којима се налазе веома богате руде. Сибирска пруга учиниће велике услуге овој индустрији смањивајући преносне цијене апарата и инструмената, које она употребљава и доводећи јој радјенике, којих она има данас врло мало. Извоз златних руда биће јевтинији и моћи ће се користити и мјестима, у којима има врло мало златних руда, а то ће увећати извађену количину злата и даће више сталности тој индустрији.

Сибирска пруга отвара нове хоризонте не само руској трговини, већ и трговини цијелога свијета. И у ствари она ће довести у везу Јевропу, Кину са њених 400 милијуна становника и Јапан са својих 85 милијуна становника. Може се нарочито

за 21.108.775 динара; а 1889 год. 14.267 грла за 24, 600.000 динара. То значи, да та земља трећину нашег државног буџета добија са стране само од коња...

46. Ољда је врло корисна биљка. Руски доктори испитали су овај род за то што су увидјели како се са њиме храни и лијечи руски народ, и нашли да је он одиста и посве љековит у овим случајевима: противу сваковрсног нереда и болова желудца и цријева; противу сваког пролива, смрада из уста, глиста, мокрота и кожних краста и отока. Противу свију тих слабости и болести треба јести до сите воље кашубунгур од ољде. У то име ољда се прекуни. Увјек мора бити чиста и тазе. Она се вари у води све дотле, док се добро не развари, и док не буде уварена од потоњег доливања воде, тако да у њој капика може стајати. Бунгур тај може се јести до миле воље кад год се осјећа потреба за јело. Он се може зачинити само са неким маслом или машћом чистом и скорашњом. Та је храна љековита и хранљива. У то име не би згорег било да се бар од сада што више обрађује и употребљава таки корисни род. Не заборавимо уз то, да је ољда врло корисна и посве нужна свуда гдје има пчелињак и пчела. Њима је најмилије цвијеће ољдино, па и због тога нужно је да и овога рода, бар од сада на све стране више обрађујемо и уживамо. — Приликом сјетве треба да набавимо руско сјеме, које се већ добавља у наше крајеве.

47. Један струк корова даде толико сјемења, да се из њега идуће године стотинама биљака произведе, тако, да нам тај коров закрчи мјеста, која би могла употребити на гајење корисних биљка. — Да коров треба уништавати, није нужно ни говорити, али сад је питање: како се најбоље уништава? На то питање слѣдује одговор искуствима потврђен: да коров треба уништавати прије него му је сјеме дозрело.

48. Гарење је једна од најкорисијих радњи пољопривредникових; ми, кад би, по несрећи, припадали апсолутистичном правцу, прва би нам брига била силом власти поставити обавезом свима пољопривредницима да своје њиве, стрништа гаре. Угаром (гарењем,) постиже се идуће године боља жетва, јер се не само сав коров потамани, него труљењем овога као и остатка од пожњевеног житног класја, жила и др. земља се у неколико и пољубри. Сви они подорани дјелови, брзо се у земљи распадају и до идуће сејидбе од њих се спрема прилично хране за нов усјев. У распадању њиховом развијају се неки гасови (угљени диоксид, амонијак, и др.), који не само што су и сами састојци биљне хране, него натјерују и земљине камените честице да се распадају, те да се и од њих припреми што више хране биљне. Осим тога кад се гари, земља је идуће године трошнија, топлија је и умјерено влажна.

49. По мишљењу искусних пчелара, при пчеларењу је неопходно, поред осталог, имати ово у виду: 1) поставити уљаник од најближе зграде не ближе од 10 метара, и увјек је боље бирати такво мјесто за постављање које је удаљеније; 2) растојање од уљаника до пута и до мјеста куда стока пролази, нужно је да буде најмање 30 метара; 3) при појави трулења и метиља у пчеланику, сопственик тога пчеларника дужан је доставити то до знања сусједном пчелару, и обавезан је без развлачења, брзо уништити или излијечити своје заражене пчеле, уклонив кошнице и саће у такво мјесто, гдје не би могле допирати друге пчеле да се заразе.

50. Да пчеле треба гајити, и да оне могу бити одличан извор за богатство пољопривредниково нека освједочи истинити факт. Прије неколике године један (разумијете само један) трговац из Румуније, обратио је се на наше посланство у Букурешту, и тражио је из Србије да купи 10.000 килограма воска. Колика би се сума могла узети само од тога једног трговца, а колико опет од многих других, само кад би ми развили пчеларство?

51. Општинска својина једини је ваљда остатак онога патријархалног задругарства српског, гдје су становници једне општине имали задружне утрине, испусте и забране. Ма и кад би приватна својина са економског гледишта била оправдана (ако она се нигда не може оправдати,) то опет нигда не би било оправдано, да утрине, испусте, попаше и забрани (изумије) буду приватна својина, јер је природно да буду само задружна — дакле општинска. Наши стари имали су са свим правилан поглед на своју привреду, кад утрине, испусте, попаше и шуме нијесу дјелили, него су оставили у "комун" — заједницу; јер је од те заједнице очиглед на корист. Корисност те задружне, или тако назване општинске својине, најбоље се огледа у томе, што и сиромашни са највећим богаташима имају подједнака права да попасају стоку на општинским утринама, испустима и попашама, и из шуме да сјеку дрва за кућну потребу. То је по здравом разуму праведно, а за привреду врло корисно, јер кад има таквих услова за држање и гајење стоке, онда се сточарство подиже. И одиста, док бијаше општинских утрина, испуста и попаша у већем обиму, донде нам бијаше и сточарство боље; али од како се општинска својина отпоче нагло разграбљавати, од кад појединци захватише најљепша и најбоља мјеста, од тад други, који не бијаху тако грабљиви, или не бијаху у положају да грабити могу, почеше и мање стоке држати, пошто изгубише услове за њено гајење. Отуда се датира и опадање нашег сточарства; а да и не говоримо о штети коју нам доноси заузимање и крчење горе. Не само да је општинска својина корисна за подизање сточарства, о којој грани наше привреде морамо водити најозбиљнијег рачуна, него нам је она баш сад и неопходно потребна, с тога, што се с дана у дан гомила број сељачког пролетаријата (безкућништва.) Те невољнике не треба пуштати да се злопате, него им треба створити услове да раде и да своје бједно стање поправе. Од таквих бједника треба састављати произвођачке задруге и тим задругама дати општинску земљу, алате и друга средства да раде, с тим да и земља и све остало остане у својини општине. Такве задруге, без икакве сумње, напредовале би и служиле за углед својој околини. С тога — чувајмо општинску својину!

52. Интересантно је, да у Русији постоји удружење радника — артељ. Тако се зове задруга, састављена из истовјетних радника и надничара, ради тога да тражи рада преко избраног старешине; па сви заједнички раде и сви зараду стављају у комун. Из комуна тога плаћају жену да им готови јело и да спрема и пере кошуље. Болесни задругар њихов његује се из комуна. Кад сврше посао, зараду дјеле скоро на једнаке дјелове, т. ј. ако је приспјела зима или нестало рада у том крају гдје су. — На ово би се требало да угледају и наши сиромашни аргати.

53. И у самој Турској, гдје је вино вјерозаконом закраћено мусломанима, вино дјељу се поклања велика пажња, од кога имају великог прихода. Само из три покрајине Турске само једне године и само за Французеу извежено је вина у вредности $5^1/_2$ милијуна марака. Овај факт учи и нас, да винодјељу поклонимо већу пажњу.

54. Поред породичне задруге у нашем народу била је и задруга браство. Браство, у неким покрајинама нашег народа, зове се и умножена породица, племе, које није у заједници. Но такво браство, као економска чињеница, не постоји већ само по имену. Браство, у смислу економском, потпуна је задруга, као што су радничка удружења на западу и у Америци. Оно је развијено у нашем народу из потребе, да се удруженим средствима и удруженом снагом врши производња. Браство чине искључиво инокосница, људи без задруге. Не могући да сваки за се обдјелава земљу као што треба, и трпећи с те стране оскудицу, они су по два и три или по више њих ступали у земљорадничку задругу, која се у народу зове браство, т. ј. да живе и раде као браћа с правима рођене браће. Такве задруге, разумије се, да су увјек имале одличних успјеха. Из искуства знајући шта је инокоштина, браства се нијесу никако дијелила, док се нијесу прелила у чисто породичне задруге, а узевши све шта је ко имао, створили су лијено имућство, које се удруженим пословима све више развијало. У браство уносе сваки све што има, ма то и не били једнаки дјелови, и унешена имовина њих је свију. У браству су једнака и права и дужности, како у погледу приноса, тако и у погледу цјелокупне имовине. Више случајева има, да поједини тако рећи ништа није унио у браство, осим своје снаге, па опет ни он нема мањег права од онога који је унио највише. Браства су врло корисна у економији, за то их препоручујемо пољопривредницима.

55. Вриједно је знати, да стрмине најбоље успјевају, кад је сјеме посијано 5 сантиметара и 23 милиметара дубоко. Раж најлошије подноси дубоко сијање, а овас на против. Не треба сметати с ума, да на дубини до 23—26 сантиметара, а у неугодној години већ и на дубљини од 15 сантиметара и 70 милиметара, са свим престаје моћ клијања стрмнина.

56. Да овас утиче на млијечност крава, опитима је доказато, јер кад се њиме хране, дају више и бољег млијека. Крави је довољно дати дневно $1^1/_2$ килограм овса поред друге пиће и то најбоље као јарму помијешану с другом храном. Овим начином крава ће дати не само више млијека, него ће најмање за 5% имати у њему више масла.

57. Један практичан пољопривредник прије неке године изнио је ових десет заповијести за срећивање ливада, које вриједи упамтити; 1. Ливаду коси кад је најбољем цвијету, а никако не чекај да прецвијета. 2. Коси увјек искованом и оштром косом. 3. Не узимај одвећ широке откосе, но се старај да покосиш ливаду што равније и што ниже. 4. Сијено преврћи онда, кад се толико осушило, да га истог дана кад га преврнеш, можеш и скупити. 5. Не преврћи једног дана више сијена но што можеш до мрака скупити у навиљке. 6. Навиљке не прави одвећ велике, да их двоје не би могли понијети. 7. Не остављај сијено у навиљцима дуже него што мораш. 8. Не дјени на ливади одвећ велика сијена (пластове). 9. Не остављај преко ноћ незавршена сијена (пластове.) 10. Сијено свози кући што прије доспијеш.

58. Кокоши врло често пате од вашљивости. У таквим приликама најбоље помажа погашен креч у прашку, кога треба из прегрше бацати у таван и дуварове кокошара, да се направи облак од прашине. Један дио праха задржи се у пукотине од кокошара, и поништи сав гад, који се тамо скрио, а остало пане на под (патос.) Послѣ неколико минута треба га очистити с ђубретом с пода у један крај. Идућег дана треба ово поновити, па ће гада нестати.

59. Велика је вредност сунцокрета као хране за пилеж. У Инглеској, гдје је живинарство узело јаког маха, тврде, да сјеме сунцокрета најбоља храна за кокошке. Веле, да изврсно утиче на пошење јаја, а поред тога и одлично храни и даје перју дивну свјетлост. — Најкорисније је сијати сорте сунцокрета са крупним цвијетом; но и наше домаће сорте врло се добро рентирају. Поред тога што је сунцокрет тако одлична храна за кокошке, како Инглези увјеравају, он је још и важна пчеларска биљка, јер до касне јесени, када још мало која биљка цвијета, даје лијену пашу за пчеле својим цвијемом, а и лијен је украс гдје год расте.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ.

Цетиње, 15 септембра.

(**Мали Госпођин-дан.**) На Мали Госпођин-дан у манастиру је била архијерејска служба, на којој су присуствовали Њихова Височанства са свом Својом Свијетлом Дјецом. Народ је био заузео све просторије манастирске око цркве. Народа је из унутрашњости било највише из ријечке, љешанске и зетске нахије. Послије црквене свечаности пред Свијетлијем Двором свирала је војена музика.

(**Из дјевојачког института.**) На извјештај, што је начелница нашег дјевојачког института поднијела Њезином Величанству Руској Царици, као Покровитељки истога, о 25 годишњем раду и успјеху му, стигао је истој начелници најмилостивији одговор Њезиног Величанства преко графа А. Кутузова, у ком се између осталога вели: „Њезино Императорско Величанство, са особитијем задовољством увидјевши из споменутог извјештаја потпуно успјешне резултате, постигнуте у васпитавању и образовању ученица Маријског Института у течају прошлијех 25 година његовог опстанка, изволила је издати ми Највишу заповјед изручити Вам а тако и Вашим сатрудницама у Институту искрено признање Њезиног Величанства за тако користан рад и молити Вас, да захвалите од стране Њезиног Величанства васпитаницама истог за осјећања, што сте Ви изразили Њезином Величанству од њихсве стране.“ Ми радосно честитамо овоме нашему заводу тако високо и милостиво одликовање. — У понедјелник су отпочела у заводу редовна предавања. Међу овогодишњијем новијем ученицама наоди се и шћерка дубровачког властелина Гоце, а још се чека шћерка дра Јенка, Словенца из Љубљане.

(**Тужна вијест.**) Г. генерала Милиновића, аустро-угарског министра резидента на Цетињу, постигла је велика жалост. Његова супруга, нежна мати многобројне дјеце, послије тешке болијести, преминула је онамадне у Новоме. Ова тужна вијест учинила је велики утисак како у Височанственом Двору, тако у свијем престоничкијем круговима, гдје ће се особито мјесна сиротиња сјећати за дуго милостиве и штедре њезине руке. Са Цетиња је отправљено телеграфом г. генералу Милиновићу много изјава саучешћа у жалости. Његово Височанство Господар послао је Свог адјутанта г. Слава Ђурковића, да га заступа на спроводу, који ће данас бити у Новоме, а Њезино Височанство Књагиња гђу Златану Јовићевића, која ће од стране Њезиног Височанства положити вијенац. С њима ће се придружити и г. Перо Рамадановић, наш агент у Котору.

(**Митраљезе.**) На Мали Госпођин-дан, када цетињски манастир слави свој храм, и када се на ову славу стијече доста народа из унутрашњости, чињен је први покушај митраљеза, што су из Русије стигле. Послије подна почео се силан народ купити уз Границу, одакле је митраљеза пуцала. У четири сата изашла је на Границу Њезино Височанство Књагиња са госпођама, и Његово Височанство Господар са великом пратњом. Његово Височанство Књаз Насљедник гађао је под Биново брдо, гдје су биле намјештеке даске у обиму једне чете, и први је осуо убојно зрно на њу, уз највишу радост и одушевљење окупљеног народа. За њим су и други слиједили. Митраљезе су састављене из десет цијеви, сипљу на минут до 600 зрна, и на даљину до 2500 метара. Љепши комад оружја Црногорци нијесу гледали, а удешенији за наше кланце у обрани не може се желјети. Свакоме је Црногорцу на челу радост сјала; сваки се осјећао снажнији и увјеренији у побједу нашег оружја, као да му се јунаштво устостручило. Послије овог покушаја пошло се под Биново брдо, гдје су се виђеле даске све изрешетане. Ту је одушевљени народ поздравио Њихова Височанства дуготрајнијем громкијем клицањем. Радосније се на Цетињу још није прославио мали Госпођин-дан.

(**Одликовања.**) Његово Височанство Господар изволио је одликовати Г. Владимира Ивељића капетана Аустријског Лојда и Г. Петра Кокела, територијалног официра у Паризу IV. степеном Данилова реда, а Г. Вилхелма Шостела, Ц. К. хофлиферанта у Бечу V. степеном истог реда.

(**Личне вијести.**) Г. Пуковник Сумароков, наставник Н. С. Књаževића Мирка, са госпођом стигао је из Петрограда. — Генерал Милиновић, аустро угарски министар резидент, стигао је из Беча. — Г. Јован Сундечић, почасни секретар Његовог Височанства Господара, стигао је из Котора, а г. во в. Симо Поповић, управитељ приморске нахије, из Оцињa.

(**Хрватски вајар српском пјеснику.**) Љетос је наш честити старина пјесник г. Јован Сундечић навршио седамдесету. Том приликом сјетио га се његов стари пријатељ и кум хрватски вајар Рендић и поклонио му је попрсје нашега пјесника, изливено у бронзу, што је његова мајсторска рука израдила. Лијеп примјер за углед, и како се може међусобно љубити и поштовати Србин и Хрват, и како се сјећа заслуга књижевника ветерана.

очекивати велики развитак трговине теја. И заиста, Енглеска је до сад била главни увозник као и главни потрошач кинејскога теја. Но, од неколико година, она је почела садити теј у Индији и у Цејлону, и то у толикој мјери, да ће, као што изгледа, моћи озбиљно конкурисати кинејском теју. Благодарећи овој околности, трговина кинејскога теја јако је поколебана, и да би јој повратило њену стару важност и борило се против свога конкурента, Небеско Царство биће приморано, да, за пренос теја, прибјегне сибирској жељезници.

Ми нећемо овдје говорити и о другим користима, које би дала та жељезница, и ограничићемо се, да обратимо пажњу наших читаоца на двије проблеме од велике важности за Русију, чија брза солуција зависи од конструкције те пруге. На првом мјесту је солуција питања о емиграцији. Друго питање додирује у политичку будућност Русије. Нова сибирска жељезница дозволиће јој, да уђе у непосредне односе са крајњим истоком, и да тамо утврди свој уплив; у случају судара, она ће моћи брзо пренијети своје трупе у ове предјеле, што је, под данашњим условима, сасвим немогуће.

Из тога се види, да је важност жежезнице, која се има саградити, огромна у свима својим односима; име „велика жељезница“ које јој се даје, долази не само зато што је велико одстојање већ и од улоге, коју је позвата, да игра у економском, политичком и цивилизаторском животу Русије.

(† **Д-р Клеант Теодоридес.**) Данас је преминуо од сушице др. Клеант Теодоридес у најљепшем цвијету своје младости. Отпочео је свој љекарски рад као помоћник при цетињској болници с лијепијем успјехом и био је опће љубљен, за то је његова смрт изазвала овдје опће саучешће. Радио је грозничаво и на књижевном пољу по свијем струкама, одакле се огледа његово свестрано образовање, добра воља и лијепи дар. Лака му прна земља!

Пишу нам из **Подгорице:**

У сриједу 30 августа у $11^1/_2$ сати послѣ подне, у глуво доба ноћи кад у вароши владаше гробна тишина, на један пут чу се огромни пуцањ леворвера, поклич и витезање, на што се за час узрује цијела варош и притече у помоћ; кад тамо али је пожар уфатио кућу Риста Петрова Перишића постојећу у главној улици Миркове Вароши. Људи су очајнички рвали са свијем могућијем силама да пожар савладају, али све забадава, јер ватра бјеше крвнички мах узела и јаднику Риету изгорјеше 3 дућана од 15 кв. метара као и све мобиље и сав трговачки каведал, једном ријечи сва нада и зарада што је овај поштени варошанин зарадио у својих 50 год. За 15 минута створи се прах и пепео. Цифра штете прелази суму од 5.000 фиор. а. вр.

Сад нам преостаје напоменути да смо сви без разлике несрећи дужни дати ујам, као и злој судбини подвргнути, а у таким приликама опет смо дужни један другом у помоћ притећи и путем брацког милосрђа се одазвати, а Подгорица је у таквим тренутцима вазда била прва, па се надати и овог пута да ће учињети угледан корак, те својом изданном помоћи овога сиромашног изгорјелика и његоу фамељу вјечно задужити благодарним успоменама.

Путник.

Пишу нам с **Грахова:**

Овдје смо отворили читаоницу, која броји већ 43 чланова, међу којима има неколика и што не знаду читати, него само уписаше се из љубави према установи, да је и они потпомогну.

На дан отварања искупили су се сви чланови и изабрали управу, и одлучили које ће листове држати, међу којима је првенство дато економијским листовима.

РАЗЛИЧИТО.

(Свадба у Африци.) О вјенчању у Урунгу на Тангањик језару прича један миспонар оваво: Чим осване дан вјенчања дигне се младожења са својим оцем и једним бројем младића и оде у село своје невјесте, да је узме из очинске куће. Ово „одвођење“ није лака ствар, јер сачињава читав низ трагичних призора, који се хоће да младенцима изнесе пред очи, кад се од родитеља дијеле. Тек што младожења стигне у село, а ту га дочека чутава гомила рођака и пријатеља невјестиних, који му улазак у село препречавају несницама, од којих није поштеђен ни отац. Послије дуже пријетње коњима стријелама настаје диспутовање и викање са обје стране, док куме невјестине, које младожењу обасипају највећим погрдама, не узму и не охрабре. Најзад послије дуже пријепирке са обје стране допусти се младожењида може ући у село. Али пред кућом невјестином опет му се стави нова препрека. Око куће стоје стражари, који му забрањују улазак. Једва једном пође им за руком, да уђу у кућу. Ту младожењу са његовом пратњом позову на ручак, а млада се за то вријеме облачи. Цијело јој тијело истрљају зејтином, косу обоје црвеном и жутом бојом и бисером оките. Чим младожења престане да једе, крећу се сватови кући. Један Ариац пребаци младу преко леђа и носи је не обазирући се на сву дерњаву и вику. На свакој ријечици заустави млада носача и преклиње га да је врати њеним родитељима. На свакој новој стази ново плакање и јаук. Најзад младожења опали младу штаном, у знак, да више не смије мислити на прошлост. За то вријеме другарице младине пјевају похвалне пјесме о младожењи и хвале срећу његове будуће супруге. Те похвалне пјесме су све похвалније и љепше, што год младожења поклони пјевачицама више бисерних струка.

(Летаргичан сан.) Руски лист „Кијевљанин“ саопштава ово: У близини села Вола Кањовска умро је недавно послѣ дугог и тешког боловања тамошњи спахија Зелеску. Мртваца су обукли у свечано одјело, метнули у мртвачки сандук и поставили у салону. Трећег дана дошла је маса свијета из околине на погреб. Чекали су још само на свештеника. Одједном настаде страшна вика и вриска у трпезарији, гдје су искупљени били гости, чланови породице и родбина покојникова. Сви побјегоше у оближње собе и сакрише се по буџацима, а многе жене падоше у несвијест. Настаде страшна забуна и пометња. Ову панику изазвао је „покојник“, који се нечујне појави у средини искупљеног свијета, бљиједа као крпа и у истом одјелу, у којем је био положен у мртвачки сандук. Кад је Залески видио овај преустрашени свијет, отишао је у ходник и одавде на балкон. У томе тренутку стигао је свештеник у спахиним колима пред кућу. Кочијаш, кад је видио свог покојног газду на балкону, баци узде, скочи с кола и вичући побјегне у штаду, а свештеник сиђе с кола и почне гласно Богу се молити. Коњи остављени од кочијаша од велике вике његове поплаше се, одјуре у поље, па у оближњу шуму и сатру са свим кола. Сиромах Залески ослабио и изнемогао од дуге и тешке болести, једва се држао на ногама; он позове свештеника да га одведе у спаваћу собу и метне у постељу. „Мени је зло, врло зло, не знам шта ми је, ни гдје сам био.“ Свештеник се мало прибрао, одвео је спахију у његову спаваћу собу и послао по љекара. Љекар је констатовао, да болесник није био умро, него је био у летаргичном сну. Ко ће описати велику радост, која је за тим настала. Спахија је још врло слаб, али како љекар вели, ускоро ће се потпуно опоравити.

(Тежак — милионар.) Ових дана у Великој Кикинди умро је Гавра Будишин и оставио је имање у вриједности око милион фоината. Покојник је био по народности Србин, а по занимању тежак. Своје велико имање стекао је неуморним радом, узимајући у закуп туђе земље, штедњом и простим животом. Цијелог свога вијека Гавра је носио сељачко одјело и живио као и други тежаци.

(Апетит паука.) Чувени енглески научењак сир Џон Лебок, ту скоро је публиковао своја веома занимљива посматрање над животом паука, или боље рећи, над њиховим апетитом.

Он је брижљиво мјерио науке прије и послије примљеног јела. Ево неких резултата, до којих је дошао овај научењак. Ако би човјек имао такав апетит, као паук (узев у обзир, разумије се, сразмјерну пропорцију), то би му за један ручак требало два вола, тринаест оваца, туце прасића и четири буренцета рибе.

Од сада не треба говорити има „курјачки апетит“ него треба рећи „апетит паука“.

(Севастопољско пристаниште.) — Од 1-ог декембра ове године затвара се севастопољско пристаниште као трговачко пристаниште и од тога дана постаје искључиво ратно пристаниште. На мјесто Севастопоља предаће се саобраћају ново сграђено трговачко Пристаниште од Теодосије. — Као што је познато чл.-ом 11, 13 и 14 париског уговора мира од год. 1856, било је Црно Море и цијела приморска област неутралисана и њена пристаништа била су сва отворена трговини, као што бјеше забрањено подизање ратних арсенала и т. д. На тако званој приморској конференцији која је држана у Лондону од 1871, укинути су баш ови чл. париског уговора па је уједно Русији уступљено право, да у мјесто прописаних шест лаких лађа новољи може у Црном Мору подићи убојну флоту. Русија од то доба створила јаку ратну флоту у Црноме Мору. Осим тога, има она данас тамо два ратна пристаништа, на име Батум и Севастопољ.

ТЕЛЕГРАМИ „БЕЧКОГ КОР. БИРА“.

МИРЕКУР, 8 септембра. — Преглед војске сјајан. Присуствовао је Кнез Лобанов, грчки Принц Никола, Драгомиров, Рибо, Ханато. На обједу Фор је наздравио руском Цару и грчком Краљу, и војсци руској и грчкој, нагласивши мирољубље Француске, која с поуздањем гледа у будућност. Ратни министар Зурлинден наздравио је Фору. Ханато и Лобанов провели заједно вечер. Лобанов ће послије двајест дана провести који дан у Паризу.

РИМ, 9 септембра. — Јучер је био откривен споменик Гарибалду уз неописиво одушевљење. Криспи је држао говор, нагласивши да Папа ужива неограничену слободу. Послије подне откриће споменик — ступа код Портанија. Велико мноштво народа одушевљеног. Велико освјетљење. Само инглеско посланство извјесило је заставу и освјетљено било.

ПАРИЗ, 9 септембра. — Ханато је јучер обједовао са Лобановим у Контрвиљу. Сјутра се враћа у Париз.

РИМ, 10 септембра. — Величанства примила су пресједништва сената и камаре, сенаторе, посланике, градоначелнике. Краљ је захвалио на обилном учешћу у свечаности, нагласивши велики значај манифестације осјећања који су вазда везали династију са народом. Величанствена манифестација даје највишу снагу народу и јамство добростања и будућности Италије којој је повраћен Рим уз одобрење свега свијета образованога.

ПЕТРОГРАД, 10 септембра. — „Н. Времја“ доноси да је Јапон одредио 200 милиона на грађење 14 оклопница, 30 крстарица и 30 торпиљера.

ФОНТЕНАБЛО, 10 септембра. — Приспио је краљ белгијски.

КЛАУЗЕНБУРГ, 11 септембра — Цар је приспио дочекан одушевљењено, и кренуо на маневре.

РИМ, 11 септембра. — Величанства и Престолонасљедник отворили су мост Умбертов на Тибру, на споменик Кавуров. Послије су у Квиринталу примили 400 удружења радничка, која су предали краљу богату спомен-књигу.

ПАРИЗ, 11 септембра. — Краљ белгијски продужиће боравак до суботе. Дао је објед у част Ханатоу.

ПЕТРОГРАД, 11 септембра. — Лука у Теодосији отворена је свечано.

ПАРИЗ, 12 септембра. — Фор је посјетио је белгијског краља, и измијенио је посјете са грчким принцом Николом, који је такође измијенчо посјете са Хонато-ом.

БЕРЛИН, 12 септембра. — Краљевска породица прегледала је сјајну параду ветерана из г. 1870. У вечер су били величанствени огњеви артифицијални.

ПАРИЗ, 13 септембра. — Грчки Принц Никола и генерал Драгомиров добили су велики кордон почасне легије.

БЕРЛИН, 14 септ. — Званично се оповрргава разговор Фигаровог дописника са кнезом Хонхелоем.

ПАРИЗ, 14 септ. — У буџетном одбору при расправи ратног буџета Кавењак је предложио, *да се позове виши дио војске из Алжира и Туниза, и да се што прије смјести на источној граници.*

ПАРИЗ, 15 септ. — Ханато је дао објед у част грчког Принца Николс.

ПЕТРОГРАД, 15 септ. — Велики Кнез Никола Николајевић, инспектор коњаништва, присуствоваће великијем коњаничкијем маневрама између Варшаве и Скијерњевице.

ОБЈАВА.

Министарство Финанције даваће на лицитацију 1-вог октобра 1895. превожњу руметина из Медове до у државне магазине на Плавницу, Ријеку и Вир.

Контрат ће се дати ономе који се за најнижу цијену обвеже руметин изкрцавати у Медову из вапора у своје либе, превозити га својим лађама Бојаном и постављати га франко на децимал у државне магазине на поменута три мјеста, и с децимала смјестиват у магазине ће му нареди државни чиновник.

Контрат ће се учињети за 3.000.000 килограма од прилике — (да се предају у течају времена које ће означити при лицитацији канцеларија Мин. Финанције.) —

Министарство Финанције тражиће од подузимача, за кауцију, непокретност у вредности од 500 наполеона.

Они који би жељели лицитират, морају се на горе означени дан пријавити у канцеларију Министарства Финанције, ће ће се држати лицитација, — од 2 до 4 сата по подне, — и донијет са собом карте од кауције (потврђене од надлежних судских власти, да је непокретност, која је у карте именовата, слободна од сваког прећашњег дуга.) и предати их у Министарство, најдаље до 1-вог октобра 1895. до подна, иначе неће имати право лицитират.

Цетиње, 14 септембра 1895.

Број 757.

МИНИСТАРСТВО ФИНАНЦИЈЕ.

Тужним и расцвијеђеним срцем јављамо свим сродницима, пријатељима и познаницима, да се је наш нигда незаборављени син, односно брат, шура и ујак

Доктор КЛЕАНТЕС

послѣ двомјесечног тешког боловања у 30 години својег живота у вјечност преселио данас у 11 сати прије подне.

Тијело непрежаљеног покојника биће сјутра, 16/IX) у 5 сати послѣ подне у овдашњој цркви опојано, а за тим на вјечно почивање матери земљи предато.

Цетиње, 15/IX 1895.

Ожалошћени:

Теодор и **Анастасија Теодоридес**
родитељи;
Васиљак и **Талес**
браћа;
Евгенија и **Аргира**
сестре;
Антон
зет;
Михаил, Александар, Константин и **Гаврил**
сестрићи.

КУЋУ МОЈУ У ИВАНБЕГОВОЈ УЛИЦИ на Цетињу продајем из слободне руке. Ко жели купити је нек се што прије пријави за погодбу потписатој.

Цетиње, 14 септембра 1895.

Милица удова Војводе Трифка.

ПОТПИСАТИ ПРЕПОРУЧУЈЕМО МУштеријама наше складиште разне дрвенарије, као: штица од разне врсте и дебљине и све друге дрвенарије изузимајући греде. Може се добити на фабрику „Видрован“, у Никшићу у магазину, и у Подгорици код Петра Челановића. Цијене су најумјереније.

Никшић, 10 августа 1895.

(6—6) **Браћа Чопићи с друштвом.**

ОГЛАС.

ПОШТАНСКЕ МАРКЕ Црне Горе, Турске и свијех другијех земаља, од године 1850—1895; као и стара писма, новци и друге старине, купују се по највишу цијену.

У замјену дајем такођер драгуље, новости, свилу и друге ствари из Лондона. Понуде или избор поштањака отпремају се са обратном поштом.

A. Weisz.

Трговина поштанскијех марака у велико и у мало.

16, Regent Street, London W.

3) Основана 1880.

Уредник: **Др. А. Томановић.** Издавалац: **Државна Штампарија.** У књаж. црн. државној штампарији.